

Instrukcja pisania prac dyplomowych (licencjackich i magisterskich)

Instytut Prawa, Ekonomii i Administracji

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Kierunek – Kryminalistyka

(aktualizacja 2025r. prof. dr hab. Jerzy Kasprzak)

Podstawę prawną studiowania i warunki ukończenia studiów określają przepisy zawarte w Ustawie z dnia 20 lipca 2018r, Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. 2024, poz. 1571

I. Zalecana literatura metodologiczna

- J. Apanowicz, *Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej*, Warszawa 2005
- J. Kasprzak, *Wybrane problemy metodologiczne badań w zakresie procesu karnego i kryminalistyki*, [w:] red. J. Kasprzak, B. Młodziejowski, *Wybrane problemy procesu karnego i kryminalistyki*, Olsztyn 2010
- E. Domańska, J. Pomorski red., *Wprowadzenie do metodologii historii*, Warszawa 2022

II. Założenia ogólne

Praca dyplomowa (licencjacka, magisterska) powinna:

- być zbudowana w sposób logiczny, jasny i kompleksowy oraz adekwatny do tematu,
- zawierać jasno określony cel badawczy, problem badawczy oraz założoną do zweryfikowania hipotezę,
- wykorzystywać ilość publikacji naukowych, faktograficznych oraz źródeł odpowiednią do realizacji założeń i celów badawczych,
- posiadać objętość wystarczającą dla pełnej analizy przyjętego problemu badawczego i wykazania się założonymi umiejętnościami,
- zawierać ilość przypisów o zróżnicowanym charakterze pozwalającą na stwierdzenie opanowania podstaw warsztatu naukowego,
- być poprawna pod względem metodologicznym,
- być poprawna pod względem językowym

- stanowić relacją obiektywną, rzetelną i pełną.

W pracy niedopuszczalne są:

- rażące dysproporcje pomiędzy objętością części teoretycznej i empirycznej
- rażące dysproporcje pomiędzy objętością poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów (waga i zakres podejmowanych problemów powinny być porównywalne),
- rozdziały z jednym podrozdziałem,
- rozdziały bez podrozdziałów,
- powtórzenie tytułu pracy przez którykolwiek rozdział lub podrozdział,
- zapożyczenia bez wskazania źródeł,
- informacje i tezy nie poparte nauką lub praktyką, a krytyka –argumentami.

III. Metody, techniki i narzędzia badawcze

Każda praca dyplomowa, pomimo znaczącej dychotomii rodzajów, musi wykazywać się charakterem badawczym. Badania muszą opierać się na wypracowanych metodologicznie sposobach przeprowadzenia analiz, a następnie syntezy wyników. W opracowaniach metodologicznych można spotkać się z bardzo różnymi klasyfikacjami metod i technik badawczych. Różnice te są na tyle poważne, że to, co dla niektórych jest metodą, dla innych jest techniką i odwrotnie. Należy przyjąć zatem jakiś klucz pojęciowy. Założenie prezentowane przez T. Pilcha, stanowi, że *metoda jest pojęciem najszerszymi nadrzędnym w stosunku do techniki i narzędzia badawczego. Technika z kolei jest pojęciem podrzędnym wobec metody i nadrzędnym w stosunku do narzędzia badawczego. To ostatnie zaś ma zakres najwęższy i jest pojęciem podrzędnym zarówno wobec pojęcia metody jak i pojęcia techniki badawczej*¹.

Metody badawcze

Określenie *metoda* pochodzące od greckiego słowa *meta hodos* oznacza drogę do celu, posuwanie się, podążanie za kimś, *methodos* - sposób badania, sposób poszukiwania prawdy. Pojęcie to najczęściej definiuje się jako *zespół teoretycznie uzasadnionych zabiegów koncepcyjnych i instrumentalnych obejmujących całość postępowania badacza, zmierzających do rozważenia określonego problemu naukowego określony jako powtarzalny sposób rozwiązania problemu*².

¹T. Pilch, *Zasady badań pedagogicznych*, Wrocław - Warszawa - Kraków - Gdańsk 1977, s. 117.

² W. Dutkiewicz, *Podstawy metodologii badań*, Kielce 2000, s. 36-37.

Jak wskazuje J. Izdebski: *W ramach określonych dyscyplin naukowych występują założenia metodologiczne służące realizacji celów badań naukowych stawianych danym dyscyplinom nauki. Precyzyjna i rzetelna metodologia jest podstawą rzetelnych badań naukowych. Metodologia jest zatem zbiorem reguł gry, zasad, jak postępować w nauce, aby efekty naszej pracy uznać za naukowe, m.in. dlatego, że zostały uzyskane dzięki zastosowaniu określonego, jasnego i możliwego do odtworzenia schematu postępowania.*³

W. Okoń metodę określa jako *sposób postępowania, odpowiednio dobrane oraz realizowane w ustalonej kolejności czynności myślowe i praktyczne*⁴. M. Łobocki przez metody badawcze rozumie *pewien ogólny system reguł dotyczący organizowania określonej działalności badawczej, tj. szeregu operacji poznawczych i praktycznych, kolejności ich zastosowania, jak również specjalnych działań skierowany z góry na założony cel badawczy*⁵.

J. Apanowicz podnosząc, iż metoda posiada wymiar interdyscyplinarny zaznacza, iż jest ona niczym innym jak *konkretnym sposobem postępowania w określonej sytuacji problemowej w stosunku do sformułowanego problemu badawczego*. Za J. Pieter, do zasadniczych metod badawczych autor zalicza m.in. metodę obserwacyjną, eksperymentalną, statystyczną. Za najczęściej stosowaną uznaje metodę obserwacyjną, monograficzną, badania dokumentów, analizy i krytyki piśmiennictwa oraz empirycznym - sondażu diagnostycznego⁶ (techniką jest ankietowanie, a narzędziem kwestionariusz ankiety). Ankietowanie pozwala na uzyskanie odpowiedzi na pytanie dotyczące poglądów badanych, opinii, oczekiwań i postaw⁷.

Techniki badawcze

Według A. Kamińskiego *techniki badawcze to przede wszystkim sposoby zbierania materiału oparte na starannie opracowanych dyrektywach (dokładnych, jasnych, ścisłych), weryfikowanych w badaniach różnych nauk społecznych i dzięki temu posiadających walor użyteczności międzydyscyplinarnej. Mają charakter instrukcji – tym użyteczniejszej im wierniej stosowanej*⁸. Zdaniem J. Apanowicza techniki badań naukowych

³ J. Izdebski, *Metody badań nauk społecznych w nauce prawa administracyjnego*, Roczniki Nauk Prawnych 2021, nr 4, s. 26.

⁴ W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 1975, s. 58-69.

⁵ M. Łobocki, *Metody badań pedagogicznych*, Warszawa 1984, s. 115.

⁶ J. Apanowicz, *Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej*, Warszawa 2005, s. 55.

⁷ W. Kądziołka, *Metodologia badań własnych*, [w:] *Dialog źródłem wychowania w rodzinie*, Kraków 2012, s. 136.

⁸ A. Kamiński, *Metoda, technika, procedura badawcza w pedagogice empirycznej*, Wrocław 1974, s. 33-39.

to *szczegółowe czynności wykonywania różnych badań cząstkowych o charakterze praktycznym, pozwalające na uzyskanie informacji, opinii czy faktów*. Co więcej, jak twierdzi, wynikają one z doboru odpowiedniej metody i są przez nią warunkowane. Do podstawowych technik badawczych zalicza: obserwację, wywiad, badanie dokumentów, techniki socjometryczne oraz ankietowanie⁹.

Narzędzia badawcze

Narzędziami badawczymi z kolei są przedmioty, instrumenty, urządzenia techniczne, aparatura pomiarowa służąca do realizacji technik badań. Jak zauważa wyżej cytowany autor, spośród wielu narzędzi badawczych na szczególną uwagę ze względu na swoją powszechność zastosowania zasługuje: kwestionariusz ankiety jak również kwestionariusz wywiadu, test socjometryczny oraz arkusz obserwacji¹⁰.

Ankieta (od łacińskiego słowa *inquirere – dowiadywać się*) jest techniką gromadzenia informacji polegającą na wypełnianiu najczęściej samodzielnie przez badanego specjalnego kwestionariusza. Kwestionariusz ten na ogół cechuje się wysokim stopniem standaryzacji i wypełniany jest w obecności lub częściej bez obecności ankietera. Jak zauważa J. Lutyński, zadaniem badacza jest jedynie rozprowadzenie ankiety i jej zebranie¹¹. Kwestionariusz ankiety jest zestawem pytań, które mogą mieć charakter zamknięty, to znaczy ze ściśle określonym zestawem możliwych odpowiedzi, półotwarty oraz otwarty z możliwością wypowiedzenia się przez respondenta. Jak zauważa J. Apanowicz, zasadą jest, że pytań powinno być jak najmniej oraz, że powinny być krótkie, jasne i zrozumiałe by odpowiedź nie wymagała dalszych wyjaśnień¹². M. Łobocki wśród warunków spełnienia przez ankietę swojego zadania wymienia m.in.: postawienie problemu, sformułowanie pytań (zgodnych z przyjętym tematem i problematyką badawczą), ułożenie instrukcji, oraz przygotowanie ostatecznego formularza¹³. Wśród ankiet wyróżnia się ankiety pocztowe, prasowe, audytoryjne, internetowe i rozdawane (rozdawane respondentom do wypełnienia). W. Kądziołka wymienia jeszcze inne rodzaje ankiet jak: jawne, anonimowe, imienne, telefoniczne, panelowe i środowiskowe (przeprowadzane w konkretnym środowisku)¹⁴.

⁹ J. Apanowicz, *op. cit.*, s. 58-59.

¹⁰ Ibidem, s. 59. Co warto podkreślić, A. Pieniążek, M. Stefaniuk omawiając klasyfikację metod badawczych stosowanych w badaniach socjologiczno-prawnych, wskazują na „metodę ankiety i wywiadu” A. Pieniążek., M. Stefaniuk, *Socjologia prawa*, Kraków 2005, s. 136.

¹¹ Za J. Lutyńskim A. Pieniążek, M. Stefaniuk, *op. cit.*, s. 144.

¹² J. Apanowicz, *op. cit.*, s. 59-60.

¹³ M. Łobocki, *Metody badań ...*, *op. cit.*, s. 146-147.

¹⁴ W. Kądziołka, *op. cit.*, s. 138.

Zastosowaną w badaniu ankietę należy zatem zaklasyfikować jako ankietę rozdawaną, anonimową i środowiskową. Ten rodzaj narzędzia badawczego jest niezastąpiony w badaniach, gdzie stawiane są pytania o cechy zbiorowości i opinie, a więc te zmienne, które konieczne były do sformułowania wniosków w przedmiotowym badaniu.

Test niezależności χ^2

Zasadnicze obliczenia statystyczne polegają na badaniu wybranej próby z populacji z punktu widzenia wybranych, dwóch cech mierzonych na słabych skalach pomiaru jednocześnie. Chodzi głównie o to, aby wykazać, czy istnieje związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy badanymi cechami. W tym celu, weryfikację hipotez o niezależności dwóch cech jakościowych przeprowadza się za pomocą testu niezależności, wykorzystując statystykę chi kwadrat (χ^2)¹⁵. Test ten wskazuje nam, czy wybrana próbka badawcza jest reprezentatywna i czy uzyskane wyniki mają walor naukowy.

Wybrane i uproszczone ogólne metody badawcze najczęściej stosowane w naukach prawnych:

- metoda **dogmatyczno-prawna** – jej istotą jest analiza tekstów prawnych. Jak wskazuje A. Bałaban: (...) często określa się jako podstawową metodę badawczą i wykładniczą, stosowaną przy interpretowaniu tekstów prawnych. Pierwsza jej faza to interpretacja językowo – logiczna dokonywana przy zastosowaniu reguł znaczeniowych i konstrukcyjnych języka naturalnego i prawniczego oraz stosowaniu zasad logiki formalnej i prawniczej do odczytania normatywnej zawartości tekstu. Interpretacja systemowa tekstu to odniesienie znaczeń badanych norm do zasad systemu prawa lub zasad gałęziowych, inaczej mówiąc do kontekstu badanej normy lub grupy norm. Interpretacja funkcjonalna, zwana też celowościową lub teleologiczną, ma wyjaśnić pełne znaczenie normy (czy rozwiązania instytucjonalnego) ze względu na jasno określony lub domniemany cel regulacji prawnej.¹⁶
- analiza normatywna instytucji prawa karnego – opiera się na stanowisku o odróżnianiu od siebie przepisów i wynikających z nich norm prawnych; jak wskazuje P. Kardas (...)

¹⁵ Na temat obliczeń statystycznych dokonywanych tą metodą więcej: M. Maliński, J. Szymuszal, *Współczesna statystyka matematyczna w arkuszach kalkulacyjnych*, Katowice 1999, s. 231-238, F.Cleeg, *Po prostu statystyka*, Warszawa 1994, s. 48-59.

¹⁶ A. Bałaban, *Metody badawcze w naukach prawnych – bieżące refleksje*, *Przegląd Prawa Konstytucyjnego* 2024, nr 4, s. 125.

problematyka norm dekodowanych z przepisów prawa karnego stanowi aktualnie jeden z ważniejszych aspektów analiz karnistycznych. Z perspektywy przesądzających o takim sposobie podejścia przesłanek wskazać należy, że we współczesnym polskim piśmiennictwie karnistycznym zdaje się dominować przekonanie, iż rozróżnienie przepisów i norm ułatwia i porządkuje analizy teoretyczne, a w szczególności czynności interpretacyjne, jest – innymi słowy – użyteczne z punktu widzenia prowadzonych w prawoznawstwie rozważań. Dodatkowym argumentem przemawiającym za wykorzystywaniem w pracach karnistycznych ustaleń dotyczących treści, struktury i wzajemnych powiązań dekodowanych z przepisów prawa karnego norm jest to, iż w procesie interpretacji przepisów prawa karnego dogmatycy w zdecydowanej większości wykorzystują derywacyjną koncepcję wykładni, jako najbardziej kompatybilną z dogmatyką prawa karnego, czasami jedynie uzupełnianą elementami zaczerpniętymi z koncepcji klaryfikacyjnej. Wszystko to upoważnia do stwierdzenia, że przekonanie o przydatności odwoływania się do tych struktur w analizach dogmatycznych zdaje się nie wywoływać już dzisiaj większych wątpliwości.¹⁷

- metoda **historyczno-prawna** – polega na przedstawieniu danej instytucji prawnej i jej ewolucji w danym okresie czasu. Jak wskazuje M. Górnicka: *Metoda historyczno-prawna obejmuje metodę prawną i metodę historyczną. Metoda prawna jest metodą badawczą, której przedmiot badania stanowi prawo, metoda historyczna natomiast to metoda badawcza eksponująca „wyznacznik czasowy”.* Zwraca ona uwagę na przeszłość i zmiany, dzieląc je lub łącząc ze sobą i konkretyzując. Istotę metody historycznej w odniesieniu do prawoznawstwa stanowi postawa badawcza, rozumiejąca potrzebę historycznego ujmowania przedmiotu badań i przyjmująca poniższe założenia:
 - 1) instytucje i normy prawne to coś dynamicznego, produkt dziejowego rozwoju,
 - 2) istnieje nieodzowność pytań o przeszłość badanej instytucji,
 - 3) system norm reguluje i opisuje różne sfery rzeczywistości gospodarczej, społecznej czy polityczno-ustrojowej,
 - 4) spór o prawo przybierał formy najbardziej ostre w chwilach dziejowych przełomów.Tylko połączenie metod historycznych i metod badania prawa pozwala na dogłębne i właściwe pokazanie treści normy prawnej, ponieważ wskazuje również na dynamikę

¹⁷ P. Kardas, *O relacjach między strukturą przestępstwa a dekodowanymi z przepisów prawa karnego strukturami normatywnymi*, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych 2012, nr 4, s. 10-11.

*zmian społecznych i politycznych. Prawo jako zjawisko społeczne jest wszak tworem historii.*¹⁸

- metoda **prawno-porównawcza** – polega na analizie stanu prawnego w różnych krajach ale także epokach dziejowych. Jak wskazuje O. Olejnik: (...) *to taki zbiór działań, który przez zestawienie w jednym akcie dwóch lub więcej elementów systemu prawnego lub systemów prawnych prowadzi do zaobserwowania podobieństw i różnic między nimi i wyciągnięcia wniosków dotyczących jednego lub obu tych elementów lub systemów. Zbytнім uproszczeniem jest zawężanie metody porównawczej do zjawisk ogólnych, ze względu na to, że są one najmniej zakłócane przez wydarzenia szczegółowe. Należy wystrzegać się zbyt daleko idących uogólnień. Dobór systemów lub ich elementów, a także postawione hipotezy i założone cele badania będą inne w zależności od tego, czy badania podejmie się prawnik-dogmatyk, czy historyk prawa.*¹⁹ Rekonstrukcje modeli procesów komparatystycznych przedstawia A. Wróbel: *Model procesu komparatystycznego proponowany przez Consantinesco dzieli się na trzy fazy. Faza pierwsza polega na ogólnym poznaniu koncepcji występujących w porównywanych systemach prawnych, w szczególności poprzez badanie źródeł prawa tych systemów, ich treści, formy i funkcji. Druga faza polega na określeniu miejsca i znaczenia elementów składowych badanej koncepcji prawnej jako takiej i jej postaci w danym systemie prawnym. Ostatnia faza to właściwe porównywanie wybranych elementów badanych systemów poprzez ich zestawienie, analizę krytyczną oraz wyprowadzenie stosownych wniosków. Model Kamby również dzieli się na trzy fazy. Pierwsza polega na opisie badanych systemów, druga na identyfikacji konkretnych porównywanych cech prawa, a trzecia na przedstawieniu przyczyn występowania różnic i podobieństw, będących efektem realizacji fazy pierwszej i drugiej. Twórca modelu uzależnia samo porównywanie od istnienia rozbieżności między regulacjami prawnymi stosowanymi w podobnych sytuacjach.*²⁰

¹⁸ M. Górnicka, *Wersja systemowa metody historyczno-prawnej na przykładzie prawa dowodowego w polskiej procedurze karnej*, Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis 2015, vol. 4, s. 10.

¹⁹ O. Olejnik, *Metoda porównawcza w prawoznawstwie i nauce historii prawa*, Acta Universitatis Wratislaviensis 2024, nr 4052, s. 225.

²⁰ A. Wróbel, *Badania prawnoporównawcze w prawie karny na przykładzie systemów prawa karnego Polski, Ukrainy oraz Rosji – od teorii po praktykę*, Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów UJ. Nauki Społeczne 2016, nr 15, s. 265, za: W. J. Kamba, *Comparative Law: A Theoretical Framework*, The International and Comparative Law Quarterly 1974, Vol. 23, No. 3, s. 485–519, [online] http://www.jstor.org.ezproxy.its.uu.se/stable/757885?pq-origsite=summon&seq=1#page_scan_tab_contents [dostęp: 2.02.2016] oraz R. Tokarczyk, *Komparatystyka prawnicza*, Kraków 2008, s. 69-70.

W kryminalistyce stosuje się najczęściej następujące metody, wynikające z metod ogólnych²¹, (metody te można zalecić przy opracowywaniu prac magisterskich i licencjackich):

- ***Badania literatury:*** nie ma wątpliwości, iż rozpoczynając wszelkie próby zmagania z materią nauki, chcąc poznać pewną stronę praktyki, należy coś już na dany temat wiedzieć. Przygotowanie teoretyczne pozwoli na wskazanie problemów badawczych, określenie celu i zakresu badań własnych. Im szersza jest nasza wiedza teoretyczna, więcej przeczytanych z danego problemu pozycji, tym łatwiej jest rozplanować we właściwy sposób badania własne. Wystarczy tylko dotrzeć na początku do paru opracowań. Będą one zawierać zapewne odsyłacze w części bibliograficznej do innych pozycji. Niekiedy wskazane jest spojrzenie szersze i warto korzystać z podręczników w wydawnictw encyklopedycznych, szczególnie, gdy chcemy badane problemy pokazać w szerszym tle historycznym czy porównawczym.
- ***Badania źródeł:*** podstawowym źródłem będzie analiza tekstu przepisu prawnego uzupełniona o komentarze, orzecznictwo, uzasadnienia, wytyczne i dyrektywy Unii Europejskiej. Jeżeli badania w pewnym zakresie mają charakter historyczno – prawny to trzeba niekiedy sięgnąć do oryginalnych tekstów starych ksiąg.
- ***Badania aktowe:*** jest to pewnego rodzaju metoda badań dokumentów. W zakresie procesu karnego i kryminalistyki, podstawowym dokumentem są akta spraw karnych (sądowych czy prokuratorskich). Badane akta w sposób bardzo dokładny oddają praktykę i pozwalają na formułowanie szeregu wniosków naukowych. Jeżeli podejmowany problem badawczy jest stosunkowo mało znany, to warto badania właściwe poprzedzić przeprowadzeniem badań pilotażowych (czyli sondażowego zbadania – przeczytania kilku spraw). Badania pilotażowe pozwalają na pełniejszą orientację co do możliwości uzyskania informacji i jej zakresu. Pozwolą także na opracowanie właściwej ankiety badawczej. W ramach metody badań aktowych możemy wyróżnić trzy podstawowe techniki: 1 – badania całości materiału, którego dotyczy problem badawczy, 2 – badanie próbki reprezentatywnej, 3 – badania studium indywidualnego przypadku. Największy walor poznawczy posiadają badania całości materiału. Możemy wtedy formułować kategoryczne

²¹ J. Kasprzak, *Wybrane problemy metodologiczne badań w zakresie procesu karnego i kryminalistyki*, [w:] red. J. Kasprzak, B. Młodziejowski, *Wybrane problemy procesu karnego i kryminalistyki*, Olsztyn 2010, s. 12-16.

wnioski, gdyż zbadaliśmy wszystkie sprawy na danym terenie w danym czasie. Zastosowanie tej techniki nie jest zawsze możliwe do wykonania, gdyż możemy nie mieć dostępu do wszystkich spraw (akta zostały wysłane do sądu wyższej instancji, uległy zniszczeniu) lub zakładana ilość badanych spraw jest tak duża, iż przekracza to możliwości badawcze. W takim przypadku właściwą techniką badawczą będą badania próbki reprezentatywnej. Określenie, jaka próbka badawcza będzie reprezentatywna, zależy od konkretnego problemu badawczego i czy próbka jest reprezentatywna może być wyliczone przy użyciu określonych narzędzi statystycznych. W przypadku, gdy badany problem występuje w praktyce rzadko i akt spraw karnych (w przedmiocie badanego problemu) jest niewiele, warto zastosować technikę „studium indywidualnego przypadku”, polegającą na dokładnym opisie i analizie danej sprawy. Chcąc przeprowadzić badania techniką pierwszą (badań całości materiału) i drugą (badania próbki reprezentatywnej), należy posłużyć się narzędziem badawczym, jakim jest kwestionariusz. Przygotowanie kwestionariusza badawczego jest dość trudne, ale warto poświęcić mu sporo czasu, szukając wzorców w metodyce badań socjologicznych, psychologicznych czy pedagogicznych. Kwestionariusz powinien zawierać wszystkie zasadnicze kwestie związane z problemem badawczym w formie postawionych pytań – zagadnień, zestawionych w formie rubryk. Każdą ze spraw należy poddać badaniu przy użyciu takiego kwestionariusza (wypełnić kwestionariusz czytając sprawę). To zapewni nam otrzymanie jednorodnego materiału badawczego. Kwestionariusze do badań akt spraw karnych to jedynie półfabrykat. Uzyskane z nich dane należy zestawić w tabelę zbiorczą (zawierając krzyżowanie się informacji). Dopiero z tabel zbiorczych można dane przenosić do tabel i wykresów opracowania. **Trzeba pamiętać, iż by uzyskać dostęp do materiałów sądów czy prokuratur należy pobrać w sekretariacie odnośne zaświadczenie podpisane przez Dyrektora Instytutu i promotora.**

- ***Badania materiałów statystycznych*** – mogą być rozumiane dwojako, po pierwsze jako uzyskanie danych liczbowych – ilościowych, dotyczących badanego zjawiska (ze stron internetowych, atlasów, publikowanych danych, po własnym opracowaniu na podstawie danych wyjściowych). Takie dane przedstawia się najczęściej w liczbach bezwzględnych, w procentach czy też przyjętych wskaźnikach (np. na 100.000 mieszkańców). Drugie zastosowanie statystyki jest już znacznie trudniejsze i ponieważ zawiera wyliczenia i jest niezbyt lubiane w

pracach o charakterze prawniczym czy kryminalistycznym. W wielu prowadzonych badaniach tak rozumiana statystyka jest wręcz niezbędna, szczególnie przy określeniu czy badana próbka jest próbką reprezentatywną. W ten sposób uzyskamy odpowiedź, czy badane np. 174 akta spraw karnych danego rodzaju, to próbka wystarczająca do formułowania wniosków.

- **Wywiad, ankieta, rozmowa** – są to często stosowane metody, polegające na spotkaniu z daną osobą (grupą osób) i bezpośrednim zadawaniu pytań (wywiad, rozmowa). Do wywiadu i rozmowy należy się starannie przygotować i stosować tą metodę raczej pod koniec badań, gdy badany problem jest już dobrze znany. Celem tej metody jest uzyskanie dodatkowych informacji od osób kompetentnych (np. od sędziów, prokuratorów, biegłych danej specjalności) na konkretne zagadnienia, co do których powstają pewne wątpliwości. Z wywiadu i rozmowy można wykonać notatkę, ale przy większej grupie badanych osób zaleca się stosowanie uprzednio przygotowanego kwestionariusza – ankiety. Będziemy mieli wtedy gwarancję, że otrzymamy jednorodny materiał badawczy. Niekiedy dla zbadania pewnych opinii środowiska stosuje się ankietę. Przygotowany druk ankiety rozsyła się do respondentów z prośbą o wypełnienie (np. przez Internet).
- **Lustracja** – w niektórych przypadkach, dla uzyskania odpowiedzi na pytanie: „Dlaczego tak jest?” – warto osobiście zetknąć się z terenem i obiektami istotnymi dla prowadzonych badań (np. pisząc o wypadkach drogowych zbadać miejsca określone jako „czarne punkty”). Z takiej lustracji można sporządzić notatkę, szkic czy też dokumentację fotograficzną, która może być znakomitą ilustracją dla badanego problemu
- **Badania laboratoryjne** – w zasadzie jest to metoda właściwa dla kryminalistyki. Szereg badań w zakresie prac naukowych z techniki kryminalistycznej to właśnie badania laboratoryjne, przykładowo obejmujące metody ujawniania i zabezpieczania danego rodzaju śladów, metody identyfikacji. Badania laboratoryjne wymagają najczęściej dostępu do bazy laboratoryjnej i stosowania technik i narzędzi badawczych z obszaru fizyki, chemii czy biologii.
- **Obserwacja** – nie różni się metodologicznie od obserwacji stosowanej w innych działach wiedzy. Możemy wyróżnić: 1 – obserwację prostą, gdzie dokonujemy spostrzeżeń będąc na zewnątrz badanego obiektu, zdarzenia, 2 – obserwację uczestniczącą, gdy obserwujemy „od środka”, będąc członkiem badanej grupy i

uczestnicząc w zdarzeniu, 3 – obserwację złożoną, gdzie mogą wystąpić obydwie wskazane już formy, a także wprowadzanie do zdarzenia celowo pewnych zmiennych i badanie powstałych skutków. Prowadzoną obserwację należy starannie dokumentować tworząc arkusz obserwacji, a w miarę możliwości i dokumentację fotograficzną.

- ***Eksperyment*** – podobnie jak obserwacja nie różni się metodologicznie od eksperymentów stosowanych w innych dziedzinach wiedzy. Polega na praktycznym sprawdzeniu możliwości zaistnienia danego zjawiska badawczego. Może jako metoda badawcza występować razem z obserwacją, badaniami laboratoryjnymi czy też modelowaniem. Eksperyment powinien być udokumentowany notatką, oraz jeżeli to możliwe – fotograficznie. Uzupełnieniem dokumentacji takiego eksperymentu mogą być także wyniki pomiarów czy szkice (w zależności od potrzeby i charakteru danego eksperymentu badawczego).
- ***Modelowanie*** – jest metodą złożoną, wykorzystującą wyniki innych wcześniej stosowanych metod. Jest cenną metodą badawczą, jeżeli chcemy zweryfikować uzyskane już wyniki i określić pewną prognozę danego zjawiska. W metodzie tej zalecane jest stosowanie modeli komputerowych, wprowadzanie do modelu określonych zmiennych i analizowanie probabilistyczne uzyskanych danych.

Można się spierać, czy przedstawiony katalog 10 metod badawczych w nauce kryminalistyki jest wyczerpujący. Zapewne nie. Stały rozwój wiedzy powoduje poszukiwanie nowych rozwiązań w tym i w metodologii badawczej. Niektóre z wymienionych metod są też niekiedy inaczej nazywane przez różnych autorów. **Opracowując w ramach pracy magisterskiej czy licencjackiej jakiś problem, student powinien zastanowić się nad wyborem wskazanych metod. Oczywiście wybierze te metody, które są adekwatne do opracowywanej problematyki. Po wstępnym wyborze tematu pracy od razu powinien zadać sobie pytanie – Jakie metody badawcze mogą być użyte w konkretnym przypadku?**

IV. Struktura i konstrukcja pracy

Praca powinna mieć wyraźnie określony cel i sposób realizacji, powinna charakteryzować się zwięzłością i logicznym układem oraz właściwą proporcją między poszczególnymi częściami (rozdziałami) pracy. Wkład pracy dyplomanta powinien mieć odzwierciedlenie w rozmiarach poszczególnych rozdziałów.

Tytuł pracy, a także tytuł każdego rozdziału musi być adekwatny do treści zawartych w pracy lub w rozdziale. Tytuł pracy, jak i tytuły rozdziałów powinny mieć charakter problemowy.

Przy wyborze i konstruowaniu tytułu pracy dyplomowej należy unikać zbyt ogólnego, niejasnego lub nieznanego finalnie odzwierciedlenia w dalszej treści rozprawy ujęcia danej problematyki.

Przykład:

- a) „Przestępczość narkotykowa w Polsce” – jest to błędne sformułowanie tematu pracy dyplomowej, której celem jest przeanalizowanie jedynie określonego wycinka tej problematyki, ponieważ nie wskazuje on ani na pole badawcze (tj. czy praca dotyczy analizy przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, czy też dotyczy kryminologicznych zjawisk związanych z narkomanią w Polsce, czy też może ma zmierzać do pokazania technik kryminalistycznych w zwalczaniu tego rodzaju przestępczości), jest też zbyt szeroko zakrojona - tzw. "przestępczość narkotykowa" obejmuje wszak m.in. wytwarzanie, przetwarzanie środków odurzających i substancji psychotropowych, ich przewóz przez granice, posiadanie (na własny użytek i celem odsprzedaży) Tak szeroko zakreślony tytuł pracy właściwy byłby raczej dla opracowania monograficznego, którego ambitnym celem byłoby całościowe ujęcie problematyki zwalczania przestępczości narkotykowej w kraju. Dodatkowo warto rozważyć zakreślenie np. obszaru terytorialnego badań (np. na terenie apelacji krakowskiej) lub przedział czasowy (np. lata 2015-2020) czy odwołać się do rodzaju środka odurzającego lub substancji, będącej przedmiotem badań, bądź do wybranych regulacji prawnych dot. zwalczania narkomanii w kraju. Przykładowe tematy prac dyplomowych uwzględniających ww. uwagi:
- „Odpowiedzialność karna za posiadanie środków odurzających lub substancji psychotropowych w polskim prawie karnym – analiza art. 62 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii”;
 - „Kryteria umorzenia postępowania na podstawie art. 62a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii - analiza praktyki organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości na terenie apelacji krakowskiej w latach 2015-2020”;

- „Techniki kryminalistyczne w zwalczaniu przestępczości narkotykowej na przykładzie uprawy, wprowadzania do obrotu oraz posiadania ziela konopi innych niż włókniste”

- „Przestępczość narkotykowa a polityka karna państwa – analiza skuteczności stosowanych środków reakcji prawnocarnej dla zapewnienia realizacji zasady prewencji indywidualnej na terenie apelacji krakowskiej w latach 2015-2020”;

Treść pracy dzieli się na rozdziały i podrozdziały, a ich układ musi być oparty na zasadzie wynikania. Każdy rozdział powinien zaczynać się od nowej strony (nie dotyczy podrozdziałów).

Objętość pracy zależy od opracowywanej problematyki. Praca nie może być zbyt lakoniczna ale też nie może być zbyt rozbudowana, obszerna (w tym zakresie doniosła rola promotora). Praca nie może zawierać mniej niż 3 rozdziałów. Objętość poszczególnych rozdziałów powinna być w miarę możliwości proporcjonalna.

Zasada układu hierarchicznego:

- strona tytułowa,
- spis treści,
- wykaz skrótów,
- wstęp, czy zagadnienia wstępne,
- tekst główny podzielony na rozdziały,
- wnioski końcowe – wnioski - zakończenie – podsumowanie,
- spis tabel, rysunków,
- wykaz literatury,
- wykaz stron www. (tzw. netografia),
- wykaz aktów prawnych, orzeczeń,
- wykaz załączników (aneksów)

Strona tytułowa

Strona tytułowa pracy (uczelnia, instytut jako jednostka organizacyjna uczelni, kierunek studiów, autor, tytuł pracy, promotor - osoba, pod kierownictwem której pisana jest praca, miejsce- oznaczenie siedziby uczelni, rok).

Strona tytułowa pracy (pierwsza strona pracy) powinna zawierać w/g wzoru – aneks nr 1.

Spis treści

Zawiera wytłuszczonym drukiem elementy pracy wraz ze stronami. Podstawowym elementem spisu są rozdziały. W ramach rozdziałów powinny zostać wyspecyfikowane tytuły podrozdziałów wraz ze stronami. Spis powinien być kompletny i - spoza rozdziałami - zawierać informacje o wszystkich elementach zamieszczonych w pracy, jak: wstęp, wykaz skrótów, zakończenie, wykaz spisów i aneksów.

Skróty

Piszący pracę może używać skrótów powszechnie przyjętych czy skrótów oficjalnych lub może formułować dla własnych potrzeb swoiście skonstruowane skróty, naturalnie z poszanowaniem reguł językowych.

Gdy skrótów jest dużo, warto stworzyć osobny wykaz skrótów używanych w pracy (po spisie treści), np.:

Dz. U. - Dziennik Ustaw

k.c. - Kodeks cywilny

k.p.a. - Kodeks postępowania administracyjnego

k.p.c. - Kodeks postępowania cywilnego

k.r.o. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy

k.k. – Kodeks karny

k.p.k – Kodeks postępowania karnego

M.P. - Monitor Polski

ONZ - Organizacja Narodów Zjednoczonych

PRL - Polska Rzeczpospolita Ludowa

RE - Rada Europy

RP - Rzeczpospolita Polska

SN - Sąd Najwyższy

TFUE - Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

TK - Trybunał Konstytucyjny

TUE - Traktat o Unii Europejskiej

TSUE - Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dawniej ETS)

UE - Unia Europejska

Wstęp

Wstęp do pracy powinien zawierać następujące elementy (3-4 str.):

- najpierw ogólne wprowadzenie uzasadniające wybór i aktualność tematu,
- celowość pracy (nowe spojrzenie np. praktyczne, nowa instytucja, instytucja funkcjonująca już jakiś czas itp.),
- problem badawczy, tezy (utożsamiane z problemem badawczym jako problemy szczegółowe), hipotezy do weryfikacji, tj. zbadania (potwierdzenia lub obalenia),
- zakres pracy, omówienie układu pracy,
- krótki opis treści rozdziałów – opis toku badawczego (jaki etap badawczy zostanie opisany w danym rozdziale),
- metody, techniki i narzędzia badawcze wykorzystane w pracy,
- określenie rodzaju i charakteru źródeł, które zostały wykorzystane w badaniach,
- stan prawny na dzień (w pracach o charakterze prawniczym z uwagi na dynamikę zmian prawnych).

Rozdziały

Rozdział jest podstawową jednostką składową pisanej pracy. Pomijając zasadę wynikania, wymuszającą na piszącym aby rozdziały były ze sobą merytorycznie i treściowo powiązane; poszczególne rozdziały zazwyczaj mają przypisaną pewną metodologiczną rolę.

Rozdział 1 –zazwyczaj część teoretyczna pracy zawierająca charakterystykę i wyjaśnienie podstawowych pojęć z zakresu podjętej problematyki, osadzenie w czasoprzestrzeni oraz dziedzinie nauki, prezentacja danych już opublikowanych. Tworzy tło dla dalszych szczegółowych rozważań.

Rozdział 2 - część teoretyczna zawierająca zazwyczaj prezentację badanego zjawiska w ujęciu teoretycznym, z reguły jest to miejsce opisu zasadniczej części badawczej.

Rozdział 3 - może stanowić sprawozdanie z dalszych lub innych etapów badawczych, np. analizy empirycznej.

Rozdziały dzielone są na:

- podrozdziały, np. 1.1, 1.2...
- paragrafy, np. 1.1.1, 1.1.2...itd.

Istotne jest, aby wszystkie rozdziały w pracy dzieliły się według tych samych kryteriów i oznaczeń.

Wnioskowanie - zakończenie

Zakończenie pracy jest zwieńczeniem sygnalizowanego we wstępie, a zrealizowanego na etapach badawczych zamysłu. Zakończenie musi stanowić spójny opis prac badawczych następujących po sobie. Stanowi niejako rozwinięcie i skonkretyzowanie wstępu, przechodząc od szczegółów do ogólnego wniosku.

Elementy zakończenia, wniosków:

- prezentacja wyników badań - sprawozdanie naukowe (konkretne, udowadniające lub obalające - odrzucające hipotezę, adekwatne do tematu), ocena stopnia osiągniętego celu, ewentualnie ocena zastosowanych metod, technik i narzędzi,
- konstruktywna krytyka,
- praktyczność rozważań i zastosowań (o ile charakter pracy na to pozwala),
- w pracach opartych na analizie instytucji prawnych - wnioski *de lege lata*(podsumowanie stanu badanego problemu) i *de lege ferenda* (rekomendacje poprawy zastanego stanu prawnego i funkcjonujących instytucji prawnych),
- ewentualnie kierunki dalszych prac nad podjętymi w pracy problemami.

Tablice, tabele, rysunki, wykresy

Tabele

W przypadku zestawień słowno-liczbowych stosuje się określenie *tabela*, odnośnie zestawień zawierających rysunki i symbole - *tablica*. Tabele numerowane są według kolejności.

Tytuł tabeli umieszcza się z lewej strony, nad tabelą. Jeżeli zachodzi potrzeba przeniesienia tabeli na następną stronę, pod nagłówkami kolumn umieszcza się ich numery

cyframi arabskimi te numery przenosi się na następną stronę. Pod tabelą podaje się źródło. W przypadku jeżeli została opracowana samodzielnie piszemy: *Źródło: opracowanie własne na podstawie...* W przypadku zapożyczenia tabeli, podajemy informacje o wykorzystanych źródłach tak jak w przypisach.

Przykład:

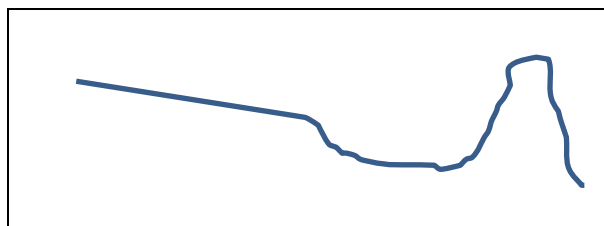
Tabela 1. Zestawienie XXX

Źródło: opracowanie własne na podstawie XXX

Rysunki (wykresy)

Pełny opis (numer rysunku/wykresu, tytuł, źródło) należy umieścić pod rysunkiem/wykresem.

Przykład:

Rys. 1. Dynamika zmian XXX, źródło: opracowanie własne lub XXX

Spis literatury

Spis literatury (bibliografia) powinien zawierać wszystkie wykorzystane (cytowane) publikacje. Literatura powinna być wypisana alfabetycznie na końcu pracy czcionką Times New Roman 12 point przy zastosowaniu 1 interlinii.

Przy tworzeniu spisu literaturowego należy podać:

- nazwisko autora (nazwiska autorów) i literę imienia/imion,
- tytuł pozycji literaturowej pisany w formie *italic*,
- miejsce i rok wydania.

Netografia – wykaz stron i internetowych

Spis stron internetowych (<http://...> z podaniem daty dostępu).

Wykaz źródeł prawa

Spis aktów prawnych rozpoczynamy od aktów międzynarodowych, następnie unijnych – wspólnotowych i na końcu krajowych. Najskuteczniejszy sposób polega na wykorzystaniu kryterium chronologicznego w obrębie każdego z segmentów zawierających odrębne grupy gatunkowe.

W prawie krajowym najpierw podajemy chronologicznie: konstytucje, następnie ustawy, rozporządzenia organów naczelnych, inne akty organów naczelnych, akty organów centralnych, organów terenowych, odpowiednio usystematyzowane wedle rodzajów podmiotów wydających i z uwzględnieniem podziału na prawo miejscowe i inne akty organów samorządu terytorialnego.

Wykaz orzeczeń

Podobnie jak w przypadku wykazu aktów prawnych, dokonujemy spisu według orzeczeń sądów i trybunałów międzynarodowych, unijnych – wspólnotowych, krajowych, w ujęciu chronologicznym i rzeczonym (np. TK, SN, NSA, WSA).

Aneksy (załączniki)

Aneksy zawierają materiały, do których autor odwołuje się w pracy, a które ze względu na jej obszerność zakłóciłyby przejrzystość wyводу (wzór ankiety, zdjęcia, plany sytuacyjne, dokładne obliczenia, dane źródłowe, statystyki itp.).

V. Przypisy

W pracy naukowej może występować pięć rodzajów przypisów:

- przypis źródłowy zwykły,
- przypis źródłowy rozszerzony,
- przypis polemiczny,
- przypis dygresyjny,
- przypis odsyłający.

Przypis źródłowy zwykły wskazuje skąd pochodzi informacja lub pogląd wykorzystany przez autora pracy dyplomowej.

Przypis źródłowy rozszerzony zawiera, oprócz wskazania źródła, jeszcze cytaty poglądów lub ich omówienie. Stosuje się go wtedy, gdy omawiane poglądy są tylko pośrednio związane z naszym wywodem i zamieszczone w tekście rozbijałyby główną myśl.

Przypis polemiczny - powstaje z przypisu źródłowego rozszerzonego, gdy piszący pracę podejmuje w nim polemikę z przytoczonymi poglądami.

Przypis dygresyjny - nie ma związku z wykorzystanymi tekstami źródłowymi. Używa się go, gdy na marginesie głównych rozważań autorowi nasuwają się uwagi godne utrwalenia, które zamieszczone w tekście zakłócałyby logikę wywodów.

Miejsce przypisów

Przypisy mogą znajdować się w kilku miejscach, ale zaleca się stosowanie tzw. przypisów dolnych (patrz przypisy w niniejszym opracowaniu).

Oznaczenie przypisu musi odpowiadać odnośnikowi. Jednocześnie na danej stronie (kolumnie) musi być zamieszczonych tyle przypisów, ile jest odnośników w tekście podstawowym. Reguła ta łamana jest wyłącznie w przypadku, gdy ze względów technicznych, a przede wszystkim z powodu obszerności jednego (czasem więcej) przypisu, przekraczającego możliwości pomieszczenia go na całej kolumnie z jednym u góry wierszem (wraz z odnośnikiem) tekstu podstawowego, musimy przenieść część przypisu na stronę następną.

VI. Źródła i sposób ich cytowania

Źródła niezbędne lub pomocne do pisania pracy dyplomowej:

1. Akty prawne – np. ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 17 z późn. zm.); ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 46); ustawy szczegółowe, np. ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 145 z późn. zm.); Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1939 z późn. zm.) i in.
2. **Komentarze i opracowania monograficzne** – Zaleca się korzystanie z opracowań przedstawicieli nauki, np. W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część I. Komentarz do art. 117-211a*, Warszawa 2017; M. Mozgawa red., *Stalking*, Warszawa 2018; B. Hołyst, *Psychologia kryminalistyczna. Teoria i praktyka śledczo-sądowa. Tom 2. Postępowanie karne i profilaktyka*, 2023.

Należy unikać cytowania tekstów popularnonaukowych, tekstów publicystycznych (należy uważać zwłaszcza na treści znajdujące się na stronach internetowych nienależących do renomowanych wydawnictw, np. wpisów na blogach).

3. **Orzecznictwo** – Analiza wyroków Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, ETPCz (bazy: LEX, Legalis, SIP SN).
4. **Artykuły naukowe** – Źródła z recenzowanych czasopism prawniczych, np. „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych”, „Prokuratura i Prawo”, czy „Problemy Współczesnej Kryminalistyki”. Warto korzystać z literatury obcojęzycznej, np. „Journal of Forensic Sciences”.

Cytowanie:

Cytowanie książek pojedynczych autorów

Do obligatoryjnych elementów cytowania konkretnej książki należy określenie:

- imienia i nazwiska autora,
- tytułu książki,
- nazwy wydawnictwa czy innych danych (jak zaznaczono coraz częściej odchodzi się od tego elementu),
- miejsca i roku wydania pracy,
- strony/stron (*s.*, *ss.*).

Cytowanie książek o nierozdzielonym autorstwie

Z książką o nierozdzielonym autorstwie zwaną niekiedy pracą łączną mamy do czynienia wtedy, gdy żadnemu z dwóch lub więcej współautorów nie można przyporządkować wydzielonego tekstu. Zatem w przypadku, gdy książkę napisało wspólnie kilku autorów, w przypisie odnotowujemy ich wszystkich, np.:

¹A. Chełmoński, L. Kieres, *Administracja wodna i żegluga Odry*, Wrocław 1991, s. 2
lub

²H. R. Dodge, S. D. Fullerton, D. R. Rink, *Marketing Research*, Columbus, Toronto, London, Sydney 1982, s. 493 i n.

Nie ma powodów, by pomijać któregośkolwiek z współautorów pracy o nierozdzielonym autorstwie. Natomiast w przypadku, gdy książkę napisało wielu autorów (co dotyczy zwłaszcza encyklopedii i prac podobnych), w przypisie nie odnotowujemy żadnego, np.:

¹*Encyklopedia powszechna PWN*, t. 4, Warszawa 1976.

²*Słownik języka polskiego*, t. 1., Warszawa 1978.

Cytowanie prac zbiorowych

Pracą zbiorową jest praca, w której każdemu z co najmniej dwóch autorów przyporządkowany jest określony tekst.

W cytowaniu prac zbiorowych obowiązują w zasadzie reguły właściwe cytowaniu książki napisanej przez jednego autora, a także książek o nierozdzielonym autorstwie. Niemniej jednak cytowanie takie cechuje się pewnymi dodatkowymi wymogami.

Gdy poszczególne części pracy mają osobne i wyróżnione autorstwo, odnotowujemy imię i nazwisko autora, wewnętrzny tytuł opracowania, tytuł książki, w której jest zamieszczone, lub tego, który opracował książkę, np.:

⁷J. Kotarbiński, *Sztuka aktorska*, [w:] *Wprowadzenie do nauki o teatrze*, t. II, *O tworzywie i twórcach dzieła teatralnego*, Wybór i opr. J. Dogler, Wrocław 1976, s. 203 i n.

⁸K. Myśliwiec, *Architektura i rzeźba. Od okresu archaicznego do końca Nowego Państwa*, [w:] *Sztuka świata*, t. I, pod red. naukową P. Trzeciaka, Warszawa 1989, s. 55 i n.

⁹E. Smoktunowicz, *Status administracyjnoprawny obywatela*, [w:] *System prawa administracyjnego*, t. IV, pod red. T. Rabskiej, Wrocław 1980, s. 5 i n.

Gdy wewnętrzny tytuł opracowania związany jest z określonym autorem tylko w ogólnym wykazie autorów pracy, zapis przypisu może mieć następującą postać:

J. Jeżewski, w: J. Boć (red.) *Prawo administracyjne*, Wrocław 1993, s. 31.

Należy dodać, że sformułowanie pod redakcją (pod red.) piszemy zawsze zgodnie z tekstem oryginalnym, co oznacza możliwą różnorodność form:

- pod red, naukową ...
- pod red. ...
- (red.), **najczęściej stosowany obecnie.**

stosownie do zapisu w powoływanej pozycji. Zwrot pod red. piszemy najczęściej po tytule pracy. Czasem kwestię rozstrzyga karta tytułowa (lub jej druga strona) oryginału.

Cytowanie publikacji umieszczonych w czasopismach

Przy cytowaniu opracowań zamieszczonych w czasopismach obowiązują ogólne reguły z następującymi uzupełnieniami:

- wszystkie wyrazy z nazwy czasopisma piszemy dużą literą (poza formami koniunkcyjnymi),

- nazwę czasopisma piszemy w cudzysłowie (choć reguła ta dziś zanika),
- po nazwie czasopisma piszemy (bez uprzedniego przecinka) rok wydania, a następnie (po przecinku) numer, zeszyt lub tom,
- na końcu (po przecinku) oznaczamy stronę (strony), np.:

¹B. Dobke, *Frachtowanie tonażu chłodniowego do przewozu ładunków polskiego handlu zagranicznego*, "Technika i Gospodarka Morska" 1963, Nr 12, s. 355 i n.

Cytowanie publikacji zamieszczanych w gazetach

Ponieważ zasady cytowania z gazet są zbliżone do zasad cytowania z czasopism, ustalenie różnicy między czasopismem a gazetą nie wydaje się istotne. Publikacje z gazet cytujemy podobnie jak publikacje z czasopism, z tym że zamiast określenia roku określa się dzień, miesiąc i rok, nie podaje się strony.

Cytowanie publikacji drukowanych alfabetem nielacińskim

W razie nieprzydatności alfabetu łacińskiego zapisu dokonujemy w formie fonetycznej, np.

¹A. M. Rot, *Osobnosti w zaimodejstvi jazykow i dialektow Karpatskogo areala*, Uzgorod 1973,

²A. K., *Aza izgewen der unchojb*, "FołksSztyme", nr 25(4836), 27 VI 1987.

Zapis prac niepublikowanych

Prace niepublikowane cytuje się podobnie jak prace publikowane, z tym że dodaje się w nawiasie wyrazy *praca niepublikowana* lub oznacza się inne charakterystyczne i wyróżniające ją cechy, np. praca magisterska, dysertacja doktorska, listy ze zbiorów ... , ze zbioru kartograficznego ... itp.

Cytowanie stron internetowych

Zawsze należy podać całą nazwę strony wraz ze wskazaniem daty dostępu,

¹ Dane za stroną internetową: <http://www.sejm.gov.pl> [dostęp na dzień:XXX].

Cytowanie aktu prawnego:

¹*Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 78, poz. 483 lub tekst jednolity - Dz.U. z 2000 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm).

² Ustawa z dnia 12 kwietnia 2001 r. *Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej*, (Dz.U. z 2000 r. Nr 46, poz. 499 z późn. zm.).

³ Art. 23 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *o referendum ogólnokrajowym* (Dz.U. z 2000 r. Nr 57, poz. 507 z późn. zm.).

Jak już podkreślono, od 2013 r. zniknęły numery Dz.U., a pozostały tylko pozycje. Z tego względu przyjmuje się zapisy publikatora z podaniem roku danego dziennika, np. Dz. U. z 2015 r., poz. 178, ew. z późn. zm.

– **cytowanie tego samego aktu kilka razy po sobie:**

¹ Art. 23 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *o referendum ogólnokrajowym* (Dz.U. nr 57, poz. 507 ze zm.).

² Art. 37 *ibidem*.

– **cytowanie tego samego aktu, przedzielonego innymi przypisami:**

¹ Art. 23 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *o referendum ogólnokrajowym* (Dz.U. nr 57, poz. 507 ze zm.).

² Ustawa z dnia 12 kwietnia 2001 r. *Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej*, (Dz.U. nr 46, poz. 499 ze zm.).

³ Art. 37 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *o referendum ... op. cit.*

Formy polskie i łacińskie w przypisach

Formy są stosowane w przypisach w celu uniknięcia niepotrzebnych powtórzeń obejmujących zazwyczaj dane o dziełach już cytowanych. Oznacza to, że praca cytowana pierwszy raz musi być opisana dokładnie i całkowicie (zgodnie z ustalonymi wymogami), natomiast cytowana po raz drugi i każdy następny może być opisana za pomocą specjalnych form, do których zaliczamy: ***jak wyżej, tamże, ibidem, infra, passim, supra***.

Forma ***jak wyżej*** stosowana jest wyłącznie wtedy, gdy zachodzi potrzeba identycznego zacytowania w bezpośrednio następnym przypisie, np.:

¹J. Jeżewski, *Administracyjnoprawne badania działań wewnętrznych administracji*, [w:] *Kryteria prawidłowości działań wewnętrznych administracji*, Wrocław 1981, s. 26.

²Jak wyżej.

Forma ***tamże*** stosowana jest wyłącznie wtedy, gdy zachodzi potrzeba zacytowania tej samej pracy w bezpośrednio następnym przypisie, ale z możliwością określenia innego miejsca (strony) cytowanej pracy, np.

¹S. Piątek, *Przedsiębiorstwo użyteczności publicznej jako instytucja gospodarcza*, Warszawa 1986, s. 38.

²Tamże, s.52.

Forma tamże może być stosowana w połączeniu ze wskazaniem autora, np.:

¹S. Biernat, *Problemy prawne sprawiedliwego rozdziału dóbr przez państwo*, Kraków 1985, s. 29.

²S. Biernat, tamże, s. 48 i n.

Jeśli po uprzednim cytowaniu autora A i jego pracy P cytujemy na dalszych stronach innych autorów A1, A2, A3 i ich prace P1, P2, P3, a następnie wracamy do autora A i jego pracy P, wtedy, oczywiście, nie możemy napisać:

A, tamże, s. 21; lub A, *ibidem*, s. 21,

możemy natomiast użyć jednej z dwóch innych form:

- jeśli w całej pracy cytujemy tylko jedną pracę autora A - możemy użyć następującego układu:

A (autor- jego litera imienia i nazwisko), *op. cit.*, s. 21;

- jeśli w całej pracy do momentu powtórnego cytowania autora A i jego (cytowanej już) pracy P powoływano wśród źródeł inne opracowania tegoż autora - należy zindywidualizować w przypisie każde z tych opracowań. Czyni się to zazwyczaj przez napisanie pierwszych wyrazów (lub pierwszego wyrazu) cytowanej pracy.

Jeśli w pracy korzysta się z kilku opracowań tego samego autora, skrótu *op.cit.* w odniesieniu do którejkolwiek z prac tego autora nie stosuje się.

Łacińskie *ibidem* oznacza to samo co polskie *tamże*, np.:

¹¹A. Błaś, *Koncepcja regulacji prawnej działań wewnętrznych administracji państwowej*, [w:] *Kryteria prawidłowości działań wewnętrznych administracji*, Wrocław 1981, s. 23.

¹²*Ibidem*, s. 25. lub

¹³A. Błaś, *ibidem*, s. 25.

Ibidem może też występować (podobnie jak forma *tamże*) w konfiguracji, gdy uprzedni przypis napisany jest w sposób skrócony, np.:

²²J. Kremis, *Odpowiedzialność odszkodowawcza ...* s. 23.

²³*Ibidem*, s. 24.

²⁴J. Kremis, *ibidem*, s. 24.

Skróty w przypisach

Dla unikania powtórzeń i zmniejszenia tekstu, skróty w przypisach używane są zazwyczaj w kontekście, w którym chodzi o wskazanie jakiejś pracy, jakiegoś poglądu, jakiegoś autora, jakiejś informacji, jakichś danych. Należą tu zwłaszcza skróty: **zob.**, **por.**, **j.w.** Skrót **zob.** (zobacz) wskazuje na bezpośrednie odniesienie do źródeł, poglądów itp.

Skrót *por.* (porównaj) wskazuje na potrzebę odzwierciedlenia pewnej relacji między poglądem (ujęciem) piszącego a poglądem (poglądami) czy ujęciem (ujęciami) cytowanych w pracy autorów. Może być on używany w podobnym celu także dla przedstawienia (w dłuższym przypisie) merytorycznej oceny dwóch lub kilku opisanych stanowisk.

Skrót *j.w.* jest skrótem od jak wyżej.

Powinniśmy unikać dosłownego cytowania fragmentów utworów innych autorów (wystarczy odwołanie się do nich w przypisie). Nie cytujemy również treści przepisów, wystarczy powołanie się na określony artykuł czy paragraf. Duże ilości cytowanego tekstu (nawet przy podaniu źródła w przypisie), czy podanie treści przepisu aktu prawnego – może spowodować wykazanie tego w teście antyplagiatowym. Wykazane przez system podobieństwa mogą być traktowane jako plagiat!

VII. Wytyczne redakcyjne

1. generalnie przyjmuje się, że obowiązujący w tekście głównym pracy krój czcionki to: Times New Roman, rozmiar 12 pkt., interlinia 1,5, przypisy i wskazanie źródeł (danych, rysunków) – Times New Roman, rozmiar 10 pkt, interlinia 1,
2. edytor tekstu Word,
3. rozmiar strony A4,
4. marginesy:
 - lewy margines 3 cm,
 - prawy margines 2 cm,
 - górny i dolny margines 2 cm.
5. forma bezosobowa,
6. tekst wyjustowany (wyrównanie tekstu do obu marginesów),
7. akapit należy rozpocząć wcięciem 0,5 cm,
8. cudzysłów lub kursywę stosujemy w sytuacjach:
 - cytowania tekstu,
 - pisaniu nazw, tytułów publikacji,
 - pisaniu nazw aktów normatywnych (niekoniecznie),
 - oryginalnych sformułowań,
 - zwrotów łacińskich lub zwrotów z innego języka.

Niniejsza instrukcja ma charakter ogólnych wytycznych, a ostatecznie o sposobie redagowania pracy decyduje promotor.

Aneks nr 1. Wzór strony tytułowej pracy

**UNIWERSYTET KOMISJI EDUKACJI NARODOWEJ
W KRAKOWIE**

Instytut Prawa, Ekonomii i Administracji

Kierunek: Kryminalistyka

BEATA KOWALSKA

**Ekspertyza daktyloskopijna i jej dowodowo -
wykrywcze wykorzystanie w procesie karnym**

Praca licencjacka/magisterska

napisana pod kierunkiem

prof. dr hab. Jana Nowaka

Kraków 2025